

FÜGGELÉK

Illusztrációk jegyzéke (baloldalt az oldalszám)

- 5: Kós Károly önarcképe 1928-ból
- 8: Ex libris (*Napkelet*, 1920. szept. 15.)
- 15: Sebes vára a 17. században (*Kalotaszeg*, 1932)
- 25: Boríték-rajz Makkai Sándor: *Ördögsekér* c. regényéhez (a Báthoriak címere)
- 35: Gelencei templom (linó, *Napkelet*, 1920. okt. 15.); Lakóház terve (rajz 1926-ból)
- 44: A Kelmscott Press emblémája
- 49: A *Megfagyott muzsik* címlapja (1907)
- 53: Kós Károly „kódex-írása” (*Régi Kalotaszeg*, 1911)
- 57: Illusztráció a *Székely balladákból* (1909)
- 60: Kézírásos oldal (*Atila királrról ének*, 1909)
- 61: Rajz (*Atila királrról ének*, 1909)
- 69: *A Ház* címlapja (1909)
- 73: Régi ház a Bazár-negyedben (rajz, *Sztambul*, 1918)
- 77: A *Kalotaszeg* címlapja (1912. 12. sz.)
- 79: Két rovatcím rajza (*Kalotaszeg*, 1912)
- 81: Rajzolt cím (*Kalotaszeg*, 1912. 9. sz.)
- 85: Ill. Kárpáti Aurél – Vajda László: *Kőműves Kelemen* c. drámájához (linó, 1916)
- 89: A *Napkelet* címlapja (1921. 11. sz.)
- 93: A *Vasárnap* utolsó számának címfeje (az I. évf. 1923. III. 21. téves, helyesen: III. évf. 1923. I. 21.). (1923)
- 95: Egy oldal a *Kaláka kalendárium*ból (1924)
- 99: „Erdély Anno 1625” (linó, *Kaláka kalendárium*)
- 105: Az Erdélyi Szépművészeti Céh emblémái különböző évekből
- 111: Az *Erdélyi Helikon* címlapja (1934. nov.)
- 117: Az *Utunk* címfeje (1947. márc. 1.)
- 118: Az *Utunk* 20 éves évfordulójára készített rajz (*Utunk*, 1966. 25. sz.)
- 123: Áprily Lajos verskötetének címlapja (1926)
- 126: A Varjúvár távlati képe
- 131: Névre szóló ex libris egy amatőr-kiadású ESzC-kötetből (1935)
- 139: Ex libris Székely Béla (1922)
- 145: Ex libris Mátyás Vilmos
- 153: Ill. Kádár Imre: *Bujdosó ének* c. kötetéből (1925)
- 159: Ill. Áprily Lajos: *Vers vagy te is* c. kötetéből (1926)
- 167: Ill. Tamási Áron: *Ördögváltozás Csíkban* c. elbeszéléséhez (*Erdélyi Helikon antológiája*, 1927)
- 173: Ill. Tabéry Géza: *A tűzmadár* c. regényéből (1926)
- 181: Ill. Karácsony Benő: *Pjotraska* c. regényéből (1928)
- 189: Ill. Karácsony Benő: *Pjotraska* c. regényéből (1928)
- 203: Ill. Ligeti Ernő: *A kék barlang* c. regényéből (1927)
- 219: Ill. Bartalis János: *Hajh, rózsafa* c. kötetéből (1926)
- 228: Iniciálé a *Napkelet*ből (1920)
- 230: Záródísz a *Székely balladákból* (1909)

(A rajzokat és metszeteket különböző kiadványokból másoltuk, tehát nem az eredetieket reprodukáltuk. Emiatt – érthető módon – a képek minősége nem tökéletes. De úgy éreztük, hogy ha a képfeldolgozás folyamán elektronikus eszközökkel „kicsinosítjuk” a képeket, akkor az legalább

olyan durva beavatkozás lett volna, mint egy régi bronzszobor patináját festéssel eltüntetni. – *Szerk. megj.*)

Életrajzi áttekintés

1883. december 16-án született Temesvárott, ahova édesapját időlegesen áthelyezték. Édesapja: Kósch Károly, m. kir. távírdatiszt, édesanyja: Sivet Szidónia. A kis Károly másodikként született, testvérei: Malvin, Szidónia, Aliz.
- 1887-ben a család Nagyszebenbe költözött, ahol
- 1889 szeptemberében kezdte el iskolai tanulmányait.
- 1892-ben édesapját visszahelyezték Kolozsvárra, ahol az Erdélyrészi Posta- és Távírda Igazgatóságnál dolgozott nyugdíjazásáig. Kós Károly a negyedik elemi osztálytól kezdődően a Református Kollégium diákja.
- 1900 nyarán – gimnazista barátaival – első ízben járta be Kalotaszeg egyes falvait. Figyelmét ekkor keltette fel a jellegzetes kalotaszegi építészet.
- 1901-ben érettségizett. Ez év tavaszán ismerte meg későbbi feleségét. Mivel betegsége (tífusz) miatt tanulmányait meg kellett szakítania, csak
- 1902-ben iratkozott be a M. kir. József-Műegyetem általános mérnöki szakára. Ezt a szakot szülei kívánságára választotta, de két év elvégzése után,
- 1904 őszén átiratkozott a műegyetem építészeti szakára, ahol elismerték első tanulmányi évét. Nyaranként tanulmányúttal felérő túrákat tett Erdély különböző vidékeire.
- 1906-ban a Magyar Építőművészek Szövetségének (MÉSz) hagyományos évi pályázatán második díjat nyert *Kútház* című tervével. A pályadíj „lehetővé tette, hogy nyáron bejárhattam Torockót, az aranyosszéki falukat, eljutottam a Kis-Küküllő völgyének néhány ősi székely falujába is...” [Kós 1991: 62.]
- 1907-ben készítette el évfolyamtársával, Csorna Dezsővel első nagyobb szabású pályaművét (*Kettős műteremház magyaros stílusban*), mely a MÉSz pályázatán első díjat nyert. Ez évben szerezte meg építész-mérnöki oklevelét. Diáktársaival olaszországi tanulmányúton vett részt, hazatérése után Pogány Móric építész mellett dolgozott.
1908. márc.– aug. között Maróti Géza szobrász, épületdíszítő iparművész és építész irodájában dolgozott. „Ha visszagondolok az én rajzoslegény háromnegyed esztendőmre, hálás vagyok sorsomnak, hogy életutam elején Pogányhoz és Marótihoz vezetett. Mert hiszem, hogy alig tanulhattam volna meg azt más építészeti irodákban, amit ennél a két építészembernél. – Mindketten a századelő legkiválóbb magyar művészei közé és a Lechner Ödön utáni építészemzedékben a magyar stílustörekvések elismerten élenjáró úttörői közé tartoztak. Mindkettőjükben nagyra becsültem a kiváló és öntudatos művésztehetséget, és megismertem bennük a józan életű, törhetetlen akaratú, makacs türelmű és kitartású munkásembert, aki bízva a maga – és csak a maga – erejében és tehetségében, habozás, félelem és megalkuvás nélkül nézett szembe az élettel, és egy pillanatig sem kételkedett a végső sikerben. – Nagy tanulság volt számomra ez a két ember, és hasznos figyelmeztetés életem jövőendő útján.” [Kós 1991: 90.]
- 1908-ban megtervezte szülei családi házát (Kis udvarház műteremmel), melyet két évvel később építettek föl Kolozsvár külvárosában, a Brétfűben.
- 1908–1914 tervező-kivitelező tevékenységének virágkora (építészeti tervein kezdetben felváltva *Kósch* vagy *Kós* szerepel, 1910 után csak a *Kós* szignót használta). E hat esztendőben tervezte meg – egyedül vagy volt kollégáival, barátaival – azokat az épületeket, amelyek időtállóan hirdetik Kós tehetségét, őrzik iskolateremtő stílusjegyeit. A nagyobb tervek és munkák: róm. kat. templom (Zebegény, 1908, társtervezők: Jánuszky Béla, Györgyi Dénes); ref. parókia és imaház (Óbuda, 1908, társtv.: Zrumeckzy Dezső); Székesfővárosi Állatkert, pavilonok (Bp., 1909–10, társtv.: Zrumeckzy Dezső); Közüzemek és lakóházak (Marosvásárhely, 1909); Folyovits János, városi főjegyző villája (Kvár, 1910; társtv.: Thoroczkaí Wigand Ede); Városmajor utcai iskolaegyüttes (Bp., 1910; társtv.:

Györgyi Dénes); Székely Nemzeti Múzeum és múzeumóri lakóházak (Sepsiszentgyörgy, 1911); Wekerle munkás- és tisztviselőtelep központjának kialakítási terve (Bp., Kíspeszt, 1912); ugyanott ikerház, utcaáthidalással (társtv.: többekkel, 1912); ref. templom (Kvár, Monostori út, 1912 [az 1914-ben tervezett parókia és kántori lakás nem épült fel]); vármegyei közkórház-komplexum (Sepsiszentgyörgy, 1914; a háború miatt csak részben épült föl).

1909-ben telket vásárolt Sztánán, melyre a következő évben tavasztól őszig felépíttette a Varjúvárat.

Eredetileg nyaralónak szánták, de végül a család állandó lakhelyéül szolgált. „Mindig sok munkám volt, s ha Kolozsvárott leráztam annak robotos részét, futottam vissza Sztánára: pihentető, megújító otthonomba, igazi alkotó munkahelyemre.” [Beke: 12.] – „Kereken 30 esztendeig, 1914-től 1944-ig voltunk megszakítatlanul sztánai lakosok. S ha most visszagondolok arra az időre, úgy érzem, sőt tudom, ez a három évtized volt életem legeszebb, legtermékenyebb, legeredményesebb és emberileg legboldogabb korszaka.” [Marosi 1974: 10.]

1910-ben a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaságban székfoglaló előadást tartott *Nemzeti művészet* címmel. „... amikor bevégezve felolvasásomat, megkaptam a szokványos, udvarias tapsot, és az elnök a számukra hasznosnak és értékesnek minősített székfoglalót megköszönte Kós Károlynak, az építésznek, egyúttal arra kérte Kós Károlyt, az író, hogy olvassa fel számukra ráadásul *Atila királtkól* szóló költeményét...” A ballada felolvasása után „megbolydult a terem: az emberek felállottak és hosszas, dörgő tapsukkal úgy ünnepeltek, ahogy azóta soha és sehol sem. De nem az építész. Nem ám, hanem a mesemondó nótafát. Biz egy kicsit rosszul esett, de tanulságul ezt megjegyeztem akkor...” [Kós 1991: 108–110.]

1910-ben feleségül vette Balázs Idát, a türei református pap leányát. Gyermekük: Balázs (1912–1967), mezőgazda; András (1914–), szobrász; Zsófia (1916–1990), színművész; Károly (1919–1996) néprajzkutató.

1911-ben a *Magyar Építőművészet* 5. száma közölte a *Régi Kalotaszeg* című, nádtollal írt és rajzokkal illusztrált kis könyvének hasonmását. Munkáját a Magyar Mérnök és Építész Egyesület Czizler-éremmel jutalmazta.

1912 január–márciusában Sztánán kiadta a *Kalotaszeg* című hetilapot. A lapban Sebesi Kiss Ádám néven novellát közölt (*Emberek a havas alatt*). – Ez idő tájt Budapesten, a Werbőczy utcában építészeti irodát tartott fenn.

1913 őszén Zrumeczky Dezsővel egy hónapos tanulmányutat tett Erdélyben.

1914-től a sepsiszentgyörgyi kórház építkezését vezette.

1915-ben katonai kiképzésre hívták be Lugosra, de – az építkezés folytatásának ürügyén – néhány hónapra fölmentették.

1916-ban ismét behívták, ezúttal Nagyszebenbe, de jóakarói ismét kieszközölték számára a fölmentést.

1916 decemberében Budapesten (Lechner Jenővel, Pogány Móriccral és Györgyi Dénessel közösen) megtervezte és elkészíttette IV. Károly király koronázási ünnepségének díszletterveit. – „A koronázási ünnepség sikerül is fényesen, a díszítésekről a külföldi sajtó is elismeréssel ír, azonban Bánffy Miklós egy-egy kitüntetéssel vélte letudni a művészek honoráriumát. Így kapta meg Kós a Ferenc József-rend Lovagkeresztjét – díjmentesen.” [Varró 1973: 64.]

1917 elején az Isztambulban működő Magyar Tudományos Intézet építészeti munkatársává nevezték ki, ahol 1918 nyaráig dolgozott. Ez idő alatt részletes monográfiát írt a városról (*Sztambul*). Budapesten megbízták József főherceg vadászkastélyának megtervezésével, a rajzok elkészültek, de a háború miatt az épülethez hozzá sem fogtak.

1918 őszén a Károlyi-kormány a budapesti Iparművészeti Főiskola tanárává nevezte ki. Önéletrajzában így ír az ezt követő döntésről: „Választhatom kellett tehát: a biztos és szép professzori egzisztenciát és építészeti tevékenységem újrafelvételének jó reménységét – *ott túl*, Budapesten, vagy egzisztenciám teljes bizonytalanságát és a magam megcsalódását Erdély magyar népének ismeretlen jövőjében – de *ittthon*. A döntés nehéz volt. Végül is ezt írtam az Iparművészeti Főiskola egykori igazgatójának, Groh Istvánnak: »... hiszem, hogy Erdélyben nagyobb szükség lesz reám, mint Budapesten...« És *ittthon* maradtam.” [Kós 1969: 13.] – A háború végeztével, a „wilsoni »önrendelkezés« szellemében hozzáát gyakorlati megvalósításához –

- 1919 tavaszán megszervezte a Kalotaszegi Köztársaságot, mely egy fél év leforgása alatt Erdély harmadik liliputi »köztársasága« volt. [...] Kós elméleti »köztársasága« eltűnt a történelmi események forgatagában, mielőtt még konkrét formát ölthetett volna.” [Varró 1973: 71.]
- 1920-ban Szentimrei Jenő hívására a *Keleti Újság* és a *Napkelet* képzőművészeti munkatársa lett; ő gondoskodott a Lapkiadó Rt. csaknem valamennyi termékének grafikai kivitelezéséről. „Az impériumváltozás utáni első években – miután tervező építész munkára legalább egyelőre még kilátásom sem lehetett – a legkülönbözőbb munkaterületeken s alkalmi munkákkal teremtettem elő a mindennapi kenyérre valót. Voltam műszaki rajzoló, nyomda-grafikus, illusztrátor, plakátrajzoló, újságíró, házilag előállított képes könyvkuriózumok írója, illusztrátora, szedője, nyomtatója, könyvkötője és elárúsítója. És voltam kertész-földműves is. Végül újra próbálkoztam a szépirodalommal! 1921-ben [...] a lap karácsonyi melléklete számára megírtam – és illusztráltam – első kisregényemet (*A Gálok*).” [Kós 1969: 14.]
- 1921–1938 között, Erdély területén a következő jelentősebb épületeket, felújításokat, bővítéseket tervezte: Viola Kornél lakóháza (Kvár, 1921); ref. templom /restaurálás, toldás, új torony/ (Magyarbikal, 1922); harangláb a Kálvária telkére (Kvár, Monostor, 1922); Iris porcelángyár épületei (Kvár, 1923); Sodronyiparművek munkáslakásai (Aranyosgyéres, 1923); Csulak Samu orvos lakóháza (Sepsiszentgyörgy, 1924); gör. kat. templom (Sztána, 1924); ref. parókia (Bánffyhunad, 1924); gör. kat. templom /restaurálás, toldás, új torony/ (Erdőfelek, 1924); Szentimrei Jenő lakóháza (Sztána, 1924); ref. leánygimn. (Sepsiszentgyörgy, 1926); Simon Gerő lakóháza (Csucs, 1926); gör. kat. templom (Kispetri, 1927); ref. műv. ház (Nagybacon, 1927); ref. parókia és imaterem (Bodos, 1928); ref. parókia és imaterem (Erősd, 1928); gör. kat. templom /felújítás, módosítás/ (Erdőfalva, 1928); népiskola, tanítólakással (Marosvécs, 1928); gör. kat. templom (Fejérd, 1928); műv. ház (Mákófalva, 1929); ref. elemi isk. (Sepsiszentgyörgy, 1929); Bethlen Gábor tanítóképző gyakorló elemi iskolája (Nagyenyed, 1931); Csíky János dr. szanatóriuma (Gyilkos-tó, 1932 [1986-ben leégett]); ref. koll. tanári lakóháza (Sepsiszentgyörgy, 1932); ref. leányinternátus (uo., 1932 [utólag lebontva]); ref. imaház (Brassó, 1934 [ennek a helyén épült fel a Reménység Háza, 1993 körül]); ref. templom és tanterem (Bábony, 1935); ref. egyházmegye mezőgazdasági majorja és földművelési iskolája (Bábony, 1936 [az iskola nem épült föl, a major pedig 1944-ben elpusztult]); ref. műv. ház (Körösfő, 1936 [1990 után átépítették]); ref. templom /restaurálás/ (Bonchida, 1936); Bánffy-kastély /restaurálás/ (Bonchida, 1936 [1944-ben elpusztult]); ref. templom (Ketesd, 1937); Csíky János dr. lakóháza (Gyergyószentmiklós, 1937); ref. elemi iskola és tanítói lakás (Nagykapus, 1938).
- 1921 januárjában *Kiáltó szó* címmel röpiratot szerkesztett, amelyet Paál Árpád és Zágoni István egy-egy hasonló indíttatású írásával közösen adtak ki, mely „az impériumváltozás valóságának tudomásul vételével egyidejűleg bejelentette a Romániához csatolt magyarság igényét a maga emberi és nemzetársadalmi életjogának elismertetésére és megvalósítására. Ezt nyomon követte a hívó szavunkra 1921 júniusában Bánffyhunad piacára összesereglett népgyűlés, mely megalakította a romániai magyar nép első, radikálisan demokrata politikai szervezetét, az Erdélyi, illetve későbbi nevén Magyar Néppártot. – E kezdeti sikeres, de jórészt csupán Kalotaszeg magyar népét befoglaló megmozdulás élő erőtenyezővé érlelésének és országos kiszélesítésének érdekében most már intenzíven be kellett kapcsolódnom a politikai publicisztikába is, és kiegészítésül, néhány politikai bajtársam támogatásával,
- 1922-ben [pontosabban: 1921 novemberében] megindítottam, szerkesztettem és adminisztráltam a *Vasárnap* című képes politikai népszerűsítő is.” [Kós 1969: 14.]
- 1922-ben sztánai kis könyvműhelyében elkészítette *Erdély kövei* című képes albumát.
- 1923-ban, a *Vasárnapi Újságban* (júl. 1.) megjelent a *Guild of Handicraft* című tanulmánya, melyben Kós építészeti és művészeti credójának forrásairól értekezik.
- 1924-ben egy fillér nélkül, pusztán a magyar közönség látatlanban előlegezett bizalmának anyagi hitelével sikerült „életre hívni és munkába állítani könyvkiadó szervünket, az Erdélyi Szépművészeti Céhet (melyet kollektívám bizalmából indulásától kezdve végig igazgattam). [Kós 1969: 14.] „A hat alapító: Kós Károly, Kádár Imre, Ligeti Ernő, Nyíró József, Paál Árpád és Zágoni István.

- A Céh alapításának időszakában szinte valamennyien a kolozsvári *Keleti Újság*, az akkori idők egyik leghaladóbb eszméket képviselő lap kitűnő tollú, de kis keresetű munkatársai.” [Marosi 1979: 9.]
- 1925-ben még egy szobával bővítették a Varjúvárat. – Megjelent a *Varju nemzetség* című történelmi regénye.
- 1926-ban Marosvécsen részt vett az ún. helikoni íróközösség első találkozásán, amelyen „az írócsoport a Céh mögé sorakozott”. [Kós 1969: 14.]
- 1928 májusában útjára indult az *Erdélyi Helikon*, az Erdélyi Szépművészek Céh havonta megjelenő szépirodalmi folyóirata. Az 1944 szeptemberéig megjelenő folyóiratnak Kós Károly volt a felelős szerkesztője (1932. jan.-tól szerkesztő is).
- 1928-ban a Minerva kiadónál megjelent *A lakóház művészete* című illusztrált tanulmánykötete.
- 1929-ben az ESzC kiadta az *Erdély* c. kultúrtörténeti vázlatát.
- 1930-ban „Szolnay Sándor festőművész barátommal életre hívtuk és 1944-ig igazgattuk a romániai magyar képzőművészek szabad érdekvédelmi és termelő szervét, a Barabás Miklós Céhet is...” [Kós 1969: 14.] A kolozsvári Sétátérre műcsarnokot tervezett a BMC számára (felépült 1943-ban), amelyet a második világháborúban bekövetkezett sérülés nyomán kisebb módosításokkal állítottak helyre.
- 1932-ben megjelent *Kalotaszeg* című kötete, s ebben a *Budai Nagy Antal históriája*.
- 1934-ben a kalotaszegi ref. egyházmegye főgondnokává választották. A marosvécsi kastélyban föllállították az általa tervezett Kuncz Aladár-emlékaszalt.
- 1937-ben, a budapesti Vígszínház – Bánffy Miklós rendezésében – színre vitte a *Budai Nagy Antal* című drámáját, melyet még ugyanabban az évben Kolozsvárott is bemutattak.
- 1937: testvérének, Szidóniának nyaralót tervezett Sztánára (az állomás épülete mellé).
- 1938-ban Baumgarten-díjat kapott a négy évvel korábban megjelent *Az országépítő* című regényéért.
- 1938-re elkészült a Kereszthegy tetejére épített Varjúutanya. Ez volt sztánai gazdaságának központja, ide költöztette fel dolgozószobáját is a lenti Varjúvárból.
- 1940 őszén kinevezték a kolozsvári Mezőgazdasági Főiskola mezőgazdasági építészet tanárává; munkásságáért Corvin-koszorúval tüntették ki.
- 1942-ben, Kolozsvárott, építészeti tevékenységét bemutató kiállítást rendeztek.
- 1940–44 közötti fontosabb munkák: Kalot Székely Népfőiskola (Csíksomlyó, 1941); községháza és jegyzői lakás (Gyerővásárhely, 1942); Kovács László dr. háza (Kvár, Ady Endre u., 1942); títustervek az Országos Nép- és Családvédelmi Alap (ONCsA) számára (Kvár, Nagyiklód, 1943); ref. templom (Nagyiklód, 1943 [befejezés előtt eladták a gör. keleti egyháznak, teljesen átépítették]); Mátyás király szülőházának restaurálási terve (Kvár, 1943).
- 1942: a budapesti Nemzeti Színház bemutatta be *Az országépítő* című regényéből írt *István király* című drámát.
- 1943: a lillafüredi írókonferencián elhangzott felszólalásában „a magyar kormánykörök németbarát kalandorpolitikáját és a nép érdekeitől teljesen idegen szovjetellenes háborút bélyegezte meg”. [Varró 1973: 177.]
- 1944: újabb építészeti szakkönyvei jelentek meg: *A székely nép építésze* és *Gazdasági építészet*.
- 1944 októberében „aztán újra választanom kellett: költözöm-e a főiskolával együtt Keszthelyre, vagy itthon maradok? Most is az utóbbit választottam. S miután a háborús vihar nyomán felborult életrendben a felszabadult huliganizmus sztánai otthonunk elhagyására kényszerített (hogy aztán azt háborítatlanul kirabolhassa, sőt részben el is pusztíthassa), Kolozsvárra menekültünk be, ahol pedig a háború, a régi világgal együtt, elseperte volt már minden addig való munkahelyemet és munkalehetőségemet is [...], itt kellett 62 esztendő koromban, mindenemből kifosztottan, előlről kezdenem az életépítést.” [Kós 1969: 18.] – „A zsandár támadt reánk, és ő hozta reánk a gárdákat. El kellett fussunk. Csak úgy, a rajtunk való gúnyában. Semmit a házból ki nem hozhattunk. S gyalog bé Kolozsvárra... És aztán prédáltak és romboltak: házat, pajtát, mindent. És elhordtak bútort, gabonát, állatokat. Az maradt meg, amit ma itt látott. Ez a két kicsi ló, a szekér s holmi, amit ez az ember, aki itt most velem van s akkor nálunk volt, el tudott lopni a tolvajok elől... Ennyi az egész. S most én is

Kolozsvárt várom a rendet és békességet.” [Kós Károly: Ezerkilencszáznegyvennégy. In: *Kós* 1969: 283.]

1945-ben az újjáalakult kolozsvári Mezőgazdasági Akadémia dékánjává nevezték ki. Kiadták a *Falusi építészet* c. kötetét.

1945 utáni tervei (épületek, restaurálás, bővítés): kultúrház és szövetkezeti bolt (Györgyfalva, 1945); Balla Mihály lakóháza (Magyardécse, 1945); ref. templom /restaurálás, bővítés, új torony/ (Szék, 1946); ref. templom /restaurálás, bővítés/ (Körtvélyfája, 1947); ref. templom (Kvár, Irisztelep, 1948); ref. templom (Siklód, 1948 [felépült 1990–94 között]); (Szamosújvár, 1948); ref. parókia (Nagypetri, 1953); Kós András szobrász-tanár műterme (Kvár, 1956); Benedek Károly lakóháza (Sepsiszentgyörgy, 1957); ref. parókia (Farnas, 1960); ref. parókia (Magyardécse, 1960); ref. parókia (Misztótfalu, 1961); ref. parókia (Kalotaszentkirály, 1961); ref. templom /meglévő épület átalakítása/ (Brassó, 1963); ref. parókia (Désfalva, 1965); ravatalozó (Sepsiszentgyörgy, 1965); ref. parókia (Kolozskara, 1967); ref. parókia (Baca, 1967).

1946–48 között a Magyar Népi Szövetség mandátumával nagy nemzetgyűlési képviselő, a *Világosság* című kolozsvári napilap belső munkatársa.

1952-ben a Mezőgazdasági Főiskola tanáraként nyugállományba vonult. Hozzákezdett régi tervének valóra váltásához – a Kolozsvári György és Márton, a híres 14. századi szobrász-testvérpárról szóló történeti regényéhez –, de a műből csupán egy részlet készült el, *Nagyurak* címmel (lásd in: *Kalotaszegi krónika*, 1973).

1958-ban, 75 születésnapja alkalmából a Munka Érdemrend I. fokozatával tüntették ki.

1963-ban, szívinfarktusa után, három hónapig kórházban kezelték.

1966-ban a Budapesti Műszaki Egyetem díszdoktorává avatták.

1968-ban, 85 születésnapja alkalmából a Kulturális Érdemrend I. fokozatával tüntették ki.

1973. január 3-án meghalt a felesége, s ő gyermekeihez költözött.

1973 decemberében töltötte be kilencvenedik életévét. Ez alkalomból az ország irodalmi és közéleti meleg szeretettel fordult az író felé, a sajtó a legnagyobb elismerés hangján méltatta munkásságát. Életművéért romániai (Augusztus 23. érdemrend) és magyarországi (az MNK Elnöki Tanácsa a gyémántokkal ékesített zászlórend I. fokozata) kormánykitüntetésekert kapott. – Kiadták a *Kalotaszegi krónika* című válogatást és hasonló kiadásban a *Székelly balladákat*.

1977. augusztus 24-én halt meg kedves városában, Kolozsvárott. A Farkas utcai templomból ezrek és ezrek kísérték utolsó útjára, a Házsongárdi temetőbe.